

exhibeamus omnem hominem perfectum in Christo Jesu. In quo et laboro, certando secundum operationem ejus, quam operatur in me, in virtute.

Cap. II. — Volo enim vos scire qualem sollicitudinem habeam pro vobis, et pro iis, qui sunt Laodicie, et quicumque non viderunt faciem meam in carne: ut consolentur corda ipsorum, instructi in charitate, et in omnes divitias plenitudinis intellectus, in agnitionem mysterii Dei Patris et Christi Jesu: in quo sunt omnes thesauri sapientiæ et scientiæ absconditi. Hoc autem dico, ut nemo vos decipiat in sublimitate sermonum. Nam etsi corpore absens sum, sed spiritu vobiscum sum: gaudens, et videns ordinem vestrum, et firmamentum ejus, quæ in Christo est, fidei vestrae. Sicut ergo accepistis Jesum Christum Dominum [Ms. add. nostrum,] in ipso ambulante, radicati, et superedificati in ipso, et confirmati fide, sicut et didicistis, abundantes in illo in gratiarum actione. Videte, ne quis vos decipiat per philosophiam, et inanem fallaciam, secundum traditionem hominum, secundum elementa mundi, et non secundum Christum: quia in ipso inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter: et estis in illo repleti, qui est caput omnis principatus et potestatis: in quo et circumcisi estis circumcissione non manu facta in expoliatione corporis carnis, sed in circumcissione Christi: consepulti ei in baptismo, in quo et resurrexistis per fidem operationis Dei, qui suscitavit illum a mortuis. Et vos, cum mortui essetis in delictis, et præputio carnis vestre, convivificavit cum illo, donans vobis omnia delicta, delens quod adversus nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, et ipsum tulit de medio, affigens illud cruci, et expolians principatus, et potestates, traduxit confidenter, palam triumphans illos in semetipso. Nemo ergo vos judicet in cibo, aut in potu, aut in parte diei festi, aut neomeniæ, aut sabbatorum: quæ sunt umbra futurorum: corpus autem Christi. Nemo vos seducat, volens in humilitate, et religione Angelorum, que non vidit ambulans, frustra inflatus sensu carnis suæ, et non tenens caput, ex quo totum corpus, per nexus et conjunctiones subministratum et constructum, crescit in augmentum Dei. Si ergo mortui estis cum Christo ab elementis hujus mundi: quid adhuc tanquam viventes in mundo decernitis? Ne tergoretis, neque gustave-

¹ Ms. « et ad non parcendum. » Gr. καὶ ἀπειθεῖτε,

ritis, neque contrectaveritis: quæ sunt omnia in interitum ipso usu, secundum præcepta et doctrinas hominum: quæ sunt rationem habentia sapientiæ in superstitione, et humilitate, et non ad parcendum corpori, non in honore aliquo ad saturitatem carnis.

Cap. III. — Igitur, si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt querite, ubi Christus est in dextera Dei sedens: quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram. Mortui enim estis, et vita vestra est abscondita cum Christo in Deo. Cum Christus apparuerit, vita vestra, tunc et vos apparebitis cum ipso in gloria. Mortificate ergo membra vestra, quæ sunt super terram: fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, et avaritiam, quæ est simulacrorum servitus: propter quæ venit ira Dei super filios incredulitatis: in quibus et vos ambulastis aliquando, cum viveritis in illis. Nunc autem deponite et vos omnia, iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpem sermonem de ore vestro. Nolite mentiri invicem, expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis [Ms. ejus,] et induentes novum, eum qui renovatur in agnitionem, secundum imaginem ejus qui creavit illum. Ubi non est gentilis, et Judæus, circumcisio, et præputium, barbarus, et Scythæ, servus, et liber: sed omnia, et in omnibus Christus. Induite vos ergo sicut electi Dei, sancti, et dilecti, viscera misericordiæ, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam: supportantes invicem, et donantes vobismetipsis, si quis adversus aliquem habet querelam: sicut et Dominus donavit vobis, ita et vos. Super omnia autem hæc, charitatem habete, quod est vinculum perfectionis: et pax Christi exsulet in cordibus vestris, in qua et vocati estis in uno corpore: et grati estote. Verbum Christi habitat in vobis abundanter, in omni sapientia, docentes, et componentes vosmetipsos, psalmis, hymnis, et canticis spiritualibus, in gratia cantantes in cordibus vestris Deo. Omne quodcumque facitis. in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini Jesu Christi, gratias agentes Deo et Patri per ipsum. Mulieres, subdite estote viris, sicut oportet, in Domino. Viri, diligite uxores vestras, et nolite amari esse ad illas. Filii, obedite parentibus per omnia: hoc enim placitum est in Domino. Patres, nolite ad indignationem provocare filios vestros, ut non pusillo animo fiant. Servi, obedite per omnia dominis carna-

libus, non ad oculum servientes, quasi hominibus placeantes, sed in simplicitate cordis, timentes Deum. Quodcumque facitis, ex animo operamini, sicut Domino, et non hominibus: scientes quod a Domino accipietis retributionem hereditatis, Domino Christo servite. Qui enim injuriam facit, recipiet id quod inique gessit, et non est personarum acceptio apud Deum.

Cap. IV. — Domini, quod justum est et æquum, servis præstato: scientes quod et vos Dominum habetis in cælo. Orationi inest, vigilantes in ea in gratiarum actione: orantes simul et pro nobis, ut Deus aperiat nobis ostium sermonis ad loquendum mysterium Christi (propter quod etiam victus sum), ut manifestem illud ita ut oportet me loqui. In sapientia ambulate ad eos qui foris sunt, tempus redimentis. Sermo vester semper in gratia sale sit conditus, ut sciatis quomodo oporteat vos unicuique respondere. Quæ circa me sunt, omnia vobis nota faciet Tychicus, charissimus frater, et fidelis minister, et conservus in Domino: quem misi ad vos ad hoc ipsum, ut cognoscatur quæ circa vos sunt, et consoletur corda ves-

tra, cum Onesimo charissimo, et fideli fratre, qui ex vobis est. Omnia, quæ hic aguntur, nota facient vobis. Salutatio vos Aristarchus captivus meus, et Marcus consobrinus Barnabæ, de quo accepistis mandata: si venerit ad vos, excipite illum: et Jesus, qui dicitur Justus: qui sunt ex circumcissione, hi soli sunt adjutores mei in regno Dei, qui mihi fuerunt solatio. Salutatio vos Epaphras, qui ex vobis est, servus Christi Jesu, semper sollicitus pro vobis in orationibus, ut stetis perfecti, et pleni in omni voluntate Dei. Testimonium enim illi perhibeo, quod habet multum laborem pro vobis et pro iis qui sunt Laodicie, et qui Hierapoli. Salutatio vos Lucas medicus charissimus, et Demas. Salutatio fratres, qui sunt Laodicie, et Nympham, et quæ in domo ejus est, Ecclesiam. Et cum lecta fuerit apud vos epistola hæc, facile ut et in Laodiensium Ecclesia legatur: et eam, quæ Laodiensium est, vos legatis. Et dicite Archippo: Vide ministerium, quod accepisti in Domino, ut illud impleas. Salutatio mea manu Pauli. Memores estote vinculorum meorum. Gratia vobiscum. Amen.

Explicit epistola B. Pauli Apostoli ad Colossenses.

B. PAULI APOSTOLI

INCIPIIT

EPISTOLA AD THESSALONICENSES

PRIMA.

Cap. I. — Paulus, et Silvanus, et Timotheus, Ecclesie Thessalonicensium, in Deo Patre, et Domino Jesu Christo. Gratia vobis, et pax. Gratias agimus Deo semper pro omnibus vobis, memoriam vestri facientes in orationibus nostris sine intermissione, memores operis fidei vestre, et laboris, et charitatis, et sustinentiæ spei Domini nostri Jesu Christi, ante Deum et patrem nostrum: scientes, fratres dilecti a Deo, electionem vestram: quia evangelium nostrum non fuit ad vos in sermone tantum, sed et in virtute, et in Spiritu sancto, et in plenitudine multa, sicut scitis quales fuerimus in vobis propter vos. Et vos imitatores nostri facti estis, et Domini, excipien-

tes verbum in tribulatione multa, cum gaudio Spiritus sancti: ita ut facti sitis forma omnibus credentibus in Macedonia, et in Achaia. A vobis enim diffamatus est sermo Domini, non solum in Macedonia, et in Achaia, sed et in omni loco fides vestra, quæ est ad Deum, profecta est, ita ut non sit nobis necesse quidquam loqui. Ipsi enim de nobis [Ms. vobis] annuntiant qualem introitum habuerimus ad vos: et quomodo conversi estis ad Deum a simulacris, servire Deo vivo, et vero, et expectare Filium ejus de cælis (quem suscitavit ex mortuis) Jesum, qui eripuit nos ab ira ventura.

Cap. II. — Nam ipsi scitis, fratres, introitum

nostrum ad vos, quia non inanis fuit: sed ante passi¹, et contumeliis affecti (sicut scitis) in Philippis, fiduciam habuimus in Deo nostro, loqui ad vos evangelium Dei in multa sollicitudine. Exhortatio enim nostra non de errore, neque de immunditia, neque in dolo, sed sicut probati sumus a Deo, ut eroderetur nobis evangelium: ita loquimur, non quasi hominibus placentes, sed Deo, qui probat corda nostra. Neque enim aliquando fuimus in sermone adulationis, sicut scitis: neque in occasione avaritiæ, Deus testis est, nec quærentes ab hominibus gloriam, neque a vobis, neque ab aliis. Cum possemus vobis oneri esse ut Christi Apostoli: sed facti sumus parvuli in medio vestrum, tanquam si nutrix foveat filios suos. Ita desiderantes vos cupide, volebamus tradere vobis non solum evangelium Dei, sed etiam animas nostras: quoniam charissimi nobis facti estis. Memores enim estis, fratres, laboris nostri, et fatigationis: nocte ac die operantes, ne quem vestrum gravaremus, prædicavimus [Ms. enim] in vobis evangelium Dei. Vos testes estis, et Deus, quam sancte, et iuste, et sine querela, vobis, qui credidistis, fuimus: sicut scitis, qualiter unumquemque vestrum (sicut pater filios suos) deprecantes vos et consolantes, testificati sumus, ut ambularetis digne Deo, qui vocavit vos in suum regnum et gloriam. Ideo et nos gratias agimus Deo sine intermissione: quoniam cum accepissetis a nobis verbum auditus Dei, accepistis illud, non ut verbum hominum, sed (sicut est vere) verbum Dei, qui operatur in vobis, qui credidistis. Vos enim imitatores facti estis, fratres, Ecclesiarum Dei, quæ sunt in Judea in Christo Jesu; quia eadem passi estis et vos a contribulibus vestris, sicut et ipsi a Judeis: qui et Dominum occiderunt Jesum, et prophetas, et nos persecuti sunt, et Deo non placent [Ms. plauerunt], et omnibus hominibus adversantur: prohibentes nos gentibus loqui, ut salvæ fiant, ut impleant peccata sua semper: pervenit enim ira Dei super illos usque in finem. Nos autem, fratres, desolati a vobis ad tempus horæ, aspectu, non corde, abundantius fessinavimus faciem vestram videre cum multo desiderio: quoniam volumus venire ad vos: ego quidem Paulus, et semel, et iterum, sed impedivit nos Satanas. Quæ est enim nostra spes, aut gaudium, aut corona gloriæ? Nonne vos ante Dominum nostrum Jesum Christum es-

¹ Secundi curis additur in Palatino ms. « multa », quæ vox tamen a Græco ipso textu abest.

tis in adventu ejus? Vos enim estis gloria nostra et gaudium.

Cap. III. — Propter quod non sustinentes amplius, placuit nobis remanere Athenis, scitis: et misimus Timotheum fratrem nostrum, et ministrum Dei in evangelio Christi, ad confirmandos vos, et exhortandos pro fide vestra: ut nemo moveatur in tribulationibus istis: ipsi enim scitis quod in hoc positi sumus. Nam et cum apud vos essemus, prædicebamus vobis passuros nos tribulationes, sicut et factum est, et scitis. Propterea et ego amplius non sustinens, nisi ad cognoscendam fidem vestram: ne forte tentaverit vos is, qui tentat, et inanis fiat labor noster. Nunc autem veniente Timotheo ad nos a vobis et annuntiante nobis fidem et charitatem vestram, et quia memoriam nostri habetis bonam semper, desiderantes nos videre, sicut et nos quoque vos: ideo consolati sumus, fratres, in vobis, in omni necessitate et tribulatione nostra, per fidem vestram, quoniam nunc vivimus, si vos statis in Domino. Quam enim gratiarum actionem possumus Deo retribuere pro vobis, in omni gaudio, quod gaudemus propter vos ante Deum nocturno, nocte ac die abundantius orantes, ut videamus faciem vestram, et compleamus ea quæ desunt fidei vestræ? Ipse autem Deus et Pater noster, et Dominus noster Jesus Christus, dirigat viam nostram ad vos. Vos autem Dominus multiplicet, et abundare faciat charitatem² vestram in invicem, et in omnes, quemadmodum et nos in vobis: ad confirmanda corda vestra sine querela in sanctitate, ante Deum et Patrem nostrum, in adventu Domini nostri Jesu Christi cum omnibus sanctis ejus. Amen.

Cap. IV. — De cætero ergo, fratres, rogamus vos et obsecramus in Domino Jesu, ut quemadmodum accepistis a nobis, quemodo oportet vos ambulare et placere Deo, sic et ambuletis, ut abundetis magis. Scitis enim quæ præcepta dederim vobis per Dominum Jesum. Hæc est enim voluntas Dei, sanctificatio vestra: ut abstineatis vos a fornicatione, ut sciat unusquisque vestrum vas suum possidere in sanctificatione et honore; non in passione desiderii, sicut et gentes, quæ ignorant Deum: et ne quis supergrediatur, neque circumveniat in negotio fratrem suum: quoniam vindex est Dominus de his omnibus, sicut prædiximus vobis, et testificati sumus. Non enim

² Pronomen « vestram », quod et a Græco textu abest, in Palatino ms. reticetur.

vocavit nos Deus in immunditiam, sed in sanctificationem. Itaque qui hæc spernit, non hominem spernit, sed Deum: qui etiam dedit Spiritum suum sanctum in nobis. De charitate autem fraternitatis non necesse habemus scribere vobis: ipsi enim vos a Deo didicistis, ut diligatis invicem. Etenim illud facitis in omnes fratres in universa Macedonia. Rogamus autem vos, fratres, ut abundetis magis, et operam detis, ut quieti sitis, et ut vestrum negotium agatis, et operemini manibus vestris, sicut præcepimus vobis, et ut honeste ambuletis ad eos qui foris sunt: et nullius aliquid desideretis. Nolumus autem vos ignorare, fratres, de dormientibus, ut non contristemini, sicut et ceteri qui spem non habent. Si enim credimus quod Jesus mortuus est, et resurrexit: ita et Deus eos qui dormierunt per Jesum, adducet cum eo. Hoc enim vobis dicimus in verbo Domini, quia nos, qui vivimus, qui residui sumus in adventum Domini, non preveniemus eos, qui dormierunt. Quoniam ipse Dominus in jussu, et in voce Archangeli, et in tuba Dei descendet de cælo et mortui qui in Christo sunt, resurgent primi. Deinde nos, qui vivimus, qui relinquamur, simul rapiemur cum illis in nubibus obviam¹ Christo in aera, et sic semper cum Domino erimus. Itaque consolamini invicem in verbis istis.

Cap. V. — De temporibus autem, et momentis, fratres, non indigetis, ut scribamus vobis. Ipsi enim diligenter scitis, quia dies Domini, sicut fur in nocte, ita veniet: cum enim dixerint pax, et securitas, tunc repentinus eis superveniet interitus, sicut dolor in utero habenti [Ms. habentis], et non effugiet. Vos autem, fratres, non estis in tenebris, ut vos dies illa tanquam fur comprehendat: omnes enim vos filii lucis estis,

Explicit epistola B. Pauli Apostoli ad Thessalonicenses II.

¹ Pro « Christo », Palatino ms. habet « Domino », propius Græco Κεφαλῶ.

et filii dei: non sumus noctis, neque tenebrarum. Igitur non dormiamus, sicut et ceteri, sed vigilemus, et sobrii simus. Qui enim dormiunt nocte dormiunt: et qui ebrii sunt, nocte ebrii sunt. Nos autem, qui sumus, sobrii simus, induti loriceam fidei, et charitatis et galeam spem salutis: quoniam non posuit nos Deus in iram, sed in acquisitionem salutis per Dominum nostrum Jesum Christum, qui mortuus est pro nobis: ut sive vigilemus, sive dormiamus, simul cum illo vivamus. Propter quod consolamini invicem, et edificate alterutrum, sicut et facitis. Rogamus autem vos fratres ut noveritis eos, qui laborant inter vos, et presunt vobis in Domino, et movent vos, ut habeatis illos abundantius in charitate propter opus illorum: pacem habete cum eis. Rogamus autem vos, fratres, corripite inquietos, consolamini pusillanimes, suscipite infirmos, patientes estote ad omnes. Videte, ne quis malum pro malo alicui reddat: sed semper quod bonum est, sectamini in invicem, et in omnes. Semper gaudete. Sine intermissione orate. In omnibus gratias agite: hæc est enim voluntas Dei in Christo Jesu, in omnibus vobis. Spiritum nolite extinguere. Prophetias nolite spernere. Omnia autem probate: quod bonum est tenete. Ab omni specie mala abstinete vos. Ipse autem Deus pacis sanctificet vos per omnia: ut integer spiritus vester, et anima, et corpus sine querela in adventu Domini nostri Jesu Christi servetur. Fidelis est, qui vocavit vos: qui etiam faciet. Fratres, orate pro nobis. Salutate fratres omnes in osculo sancto. Adjuro vos per Dominum, ut legatur epistola hæc omnibus sanctis fratribus. Gratia Domini nostri Jesu Christi² vobiscum. Amen.

² Idem Palatinus ms. « cum omnibus vobis », pro « vobiscum ».

B. PAULI APOSTOLI

INCIPIIT

EPISTOLA AD THESSALONICENSES

SECUNDA.

Cap. I. — Paulus, et Silvanus, et Timotheus, Ecclesia Thessalonicensium, in Deo Patre nostro, et Domino Jesu Christo. Gratia vobis, et pax a Deo nostro, et Domino Jesu Christo. Gratias agere debemus semper Deo pro vobis, fratres, ita ut dignum est, quoniam supercrescit fides vestra, et abundat charitas uniuscujusque vestrum in invicem: ita ut et nos ipsi in vobis gloriemur in Ecclesiis Dei, pro patientia vestra, et fide¹; et in omnibus persecutionibus vestris, et tribulationibus, quas sustinetis in exemplum justitiae Dei, ut digni habeamini in regno Dei, pro quo et patimini. Si tamen justum est apud Deum, retribuere tribulationem iis qui vos tribulant: et vobis qui tribulamini, requiem nobiscum in revelatione Domini Jesu de coelo cum Angelis virtutis ejus, in flamma ignis dantis vindictam iis [Ms. de his] qui non noverunt Deum, et qui non obediunt evangelio Domini nostri Jesu Christi. Qui poenas dabunt in interitu aeternas a facie Domini, et a gloria virtutis ejus: cum venerit glorificari in sanctis suis, et admirabilis fieri in omnibus, qui crediderunt; quia creditum est testimonium nostrum super vos in die illo. In quo etiam oramus semper pro vobis, ut dignetur vos vocatione sua Deus² noster, et impleat omnem voluntatem bonitatis, et opus fidei in virtute, ut clarificetur nomen Domini nostri Jesu Christi in vobis, et vos in illo, secundum gratiam Dei nostri, et Domini Jesu Christi.

Cap. II. — Rogamus autem vos, fratres, per adventum Domini nostri Jesu Christi, et nostrae

¹ Voculam « et », quae quidem abundare videtur, cum Graecis textus, tum Palatinus ms. ignorant.

² Nomen « Christi », quaedam exemplaria Graeca et Palatinus ms. hic omittunt.

³ Iterum tacet Palatinus ms. cum Graecis aliquot libris pronomem « noster ».

congregationis in ipsum: ut non cito moveamini, a vestro sensu, neque terreamini, neque per spiritum, neque per sermonem, neque per epistolam tanquam per nos missam, quasi instet dies Domini. Ne quis vos seducat illo modo: quoniam nisi venerit discessio primum, et revelatus fuerit homo peccati, filius perditionis, qui adversatur, et extollitur supra omne, quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita ut in templo Dei sedeat, ostendens se tanquam sit Deus. Non retinetis, quod cum adhuc⁴ essem apud vos, haec dicebam vobis? Et nunc quid detineat scitis, ut reveletur in suo tempore. Nam mysterium jam operatur iniquitatis: tantum ut qui tenet nunc, teneat donec de medio fiat. Et nunc revelabitur ille iniquus, quem Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui, et destruet illustratione adventus secundum operationem Satanae, in omni virtute, et signis, et prodigiis mendacibus, et in omni seductione iniquitatis iis, qui pereunt: eo quod charitatem veritatis non receperunt, ut salvi fierent.⁵ Ideo mittit illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio, ut judicentur omnes, qui non crederent veritati, sed consenserunt iniquitati. Nos autem delemus gratias agere Deo semper pro vobis, fratres dilecti a Deo, quod elegerit⁶ vos Deus primitias in salutem, in sanctificatione spiritus, et in fide veritatis: in qua et vocavit vos per evangelium nostrum, in acquisitionem gloriae Domini nostri Jesu Christi. Itaque, fratres, state, et tenete traditiones, quas didicistis, sive per sermonem, sive per epistolam nos-

⁴ Plurium numerum Palatinus ms. « cum adhuc essemus apud vos, haec dicebam vobis, etc. »

⁵ Ms. « Et ideo: » Graece item: Καὶ διὰ τοῦτο

⁶ Hic, atque altero ab hoc versu, « nos » pronomen, pro « vos » cum Graecis aliquot libris Palatinus ms. legit.

tram. Ipse autem Dominus noster Jesus Christus, et Deus et Pater noster, qui dilexit nos, et dedit consolationem aeternam, et spem bonam in gratia, exhortetur corda vestra, et confirmet in omni opere et sermone bono.

Cap. III. — De cetero, fratres, orate pro nobis, ut sermo Dei currat, et clarificetur, sicut et apud vos: et ut liberemur ab importunis, et malis hominibus: non enim omnium est fides. Fidelis autem¹ Deus est, qui confirmabit vos, et custodiet a malo. Confidimus autem de vobis in Domino, quoniam quae praecipimus, et facitis, et facietis. Dominus autem dirigat corda vestra in charitate Dei, et patientia Christi. Denuntiamus autem vobis, fratres, in nomine Domini nostri Jesu Christi, ut subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate, et non secundum traditionem, quam acceperunt a nobis. Ipsi enim scitis quemadmodum oporteat imitari nos: quoniam non inquieti fuimus inter vos: neque gratis panem manducavimus ab aliquo, sed in labore, et in fa-

figuratione, nocte et die operantes, ne quem vestrum gravaremus. Non quasi non haberimus potestatem, sed ut nosmetipsos formam daremus vobis ad imitandum nos. Nam et cum essemus apud vos, hoc denuntiabamus vobis: quoniam si quis non vult operari, nec manducet. Audivimus enim inter vos quosdam ambulare inquiete, nihil operantes, sed curiose agentes. Iis autem, qui ejusmodi sunt, denuntiamus, et obsecramus in Domino Jesu Christo, ut cum silentio operantes, suum panem manducet. Vos autem, fratres, nolite deficere beneficiis. Quod si quis non obedit verbo nostro per epistolam, hunc notate, et ne commisceamini cum illo, ut confundatur. Et nolite quasi inimicum existimare, sed corripite ut fratrem. Ipse autem Dominus pacis det vobis pacem sempiternam in omni loco. Dominus sit cum omnibus vobis. Salutatio mea manu Pauli: quod est signum in omni epistola. Ita scribo. Gratia Domini nostri Jesu Christi cum omnibus vobis. Amen.

Explicit epistola B. Pauli Apostoli ad Thessalonicenses II.

¹ Repositum in Palatino ms. secundis curis, « Dominus est » pro « Deus. » Ita et Graece Κύριος.

B. PAULI APOSTOLI

INCIPIIT

EPISTOLA AD TIMOTHEUM

PRIMA.

Cap. I. — Paulus Apostolus Jesu Christi secundum imperium Dei Salvatoris nostri, et Christi Jesu spei nostrae, Timotheo dilecto filio in fide. Gratia, misericordia, et pax a Deo Patre, et Christo Jesu Domino nostro. Sicut rogavi te, ut remaneres Ephesi cum irem in Macedoniam, ut denuntiares quibusdam ne aliter docerent, neque intenderent fabulis, et genealogiis interminatis: quae quaestiones praestant magis, quam edificationem Dei, quae est in fide. Finis autem praecipit est charitas de corde puro, et conscientia bona, et fide non ficta. A quibus quidam aberrantes, conversi sunt in vaniloquium, volentes esse legis doctores, non intelligentes neque quae

loquuntur, neque de quibus affirmant. Scimus autem quia bona est lex, si quis ea legitime utatur: sciens hoc quia lex justo non est posita, sed injustis, et non subditis, impiis, et peccatoribus, sceleratis, et contaminatis, parricidis, et matricidis, homicidis, fornicariis, masculorum concubitoribus, plagiaris, mendacibus, et perjuris, et si quid aliud sanae doctrinae adversatur, quae secundum evangelium gloriae beati Dei, quod creditum est mihi. Gratias ago ei, qui me confortavit, Christo Jesu Domino nostro, quia [Ms. qui] fidelem me existimavit, ponens in ministerio: qui prius blasphemus fui, et persecutor, et contumeliosus: sed

miseriordiam ¹ Dei consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate. Superabundavit autem gratia Domini nostri, cum fide, et dilectione, quae est in Christo Jesu. Fidelis sermo, et omni acceptione dignus: quod Christus Jesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, quorum primus ego sum. Sed ideo misericordiam consecutus sum: ut in me primo ostenderet Christus Jesus (Ms. tac. Jesus) omnem patientiam, ad informationem eorum, qui credituri sunt illi, in vitam aeternam. Regi autem saeculorum immortali, invisibili, soli Deo, honor et gloria in saecula saeculorum. Amen. Hoc praeceptum commendo tibi, fili Timothee, secundum praecedentes in te prophetias, ut miles in illis bonam militiam. Habens fidem, et bonam conscientiam, quam quidam repellentes, circa fidem naufragaverunt: ex quibus est Hymeneus, et Alexander, quos tradidi Satanae, ut discant non blasphemare.

Cap. II. — Obscuro igitur primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus: pro regibus, et omnibus, qui in sublimitate sunt, ut quietam et tranquillam vitam agamus, in omni pietate, et castitate. Hoc enim bonum est, et acceptum coram Salvatore nostro Deo. Qui omnes homines vult salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire. Unus enim Deus, unus et mediator Dei et hominum homo Christus Jesus: qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus ² testimonium temporibus suis: in quo positus sum ego praedicator et Apostolus (veritatem dico non mentior), doctor gentium in fide, et veritate. Volo ergo viros orare in omni loco, levantes puras manus sine ira et disceptatione. Similiter et mulieres in habitu ornato, cum verecundia, et sobrietate ornantes se, et non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veste pretiosa: sed quod decet mulieres, promittentes pietatem per opera bona. Mulier in silentio discat cum omni subiectione. Docere autem mulieri non permitto, neque dominari in virum; sed esse in silentio.

¹ Nomen « Dei » hic loci in Palatino ms. ut et Graeco textu retinetur.

² In Palat. ms. « ejus testimonium, etc. » quemadmodum et in Graecis aliquot libris, ὡς τὸ μαρτύριον. Mox ubi dicitur, « veritatem dico », additur « in Christo », quae voces in Graeco etiam sunt textu.

³ Alias s. ipse interpres pro « sobrietate » constanter habet vel « cum pudicitia », ut in epistola

Adam enim primus formatus est, deinde Heva: et Adam non est seductus, mulier autem seducta in praevicatione fuit. Salvabitur autem per filiorum generationem, si permanserit in fide, et dilectione, et sanctificatione ³ cum sobrietate.

Cap. III. — Fidelis sermo: Si quis episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. Oportet ergo episcopum irreprehensibilem esse, unius uxoris virum, sobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hospitem, doctorem, non violentum, non percussorem, sed modestum, non litigiosum, non cupidum sed suae domui bene praepositum, filios habentem subditos cum omni castitate. Si quis autem domui suae praeesse nescit, quomodo Ecclesiae Dei diligentiam ⁴ habebit? Non neophytum, ne in superbiam elatus, in iudicium incidat diaboli. Oportet autem illum et testimonium habere bonum ad iis qui foris sunt, ut non in opprobrium incidat, et in laqueum diaboli. Diaconos similiter pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpe lucrum sectantes. Habentes mysterium fidei in conscientia pura. Et h autem probentur primum: et sic ministrent, nullum crimen habentes. Mulieres similiter pudicas, non detrahentes, sobrias, fideles in omnibus. Diaconi sint unius uxoris viri, qui filiis suis bene praesint, et suis domibus. Qui enim bene ministraverint, gradum bonum sibi acquirunt, et multam fiduciam in fide, quae est in Christo Jesu. Haec tibi seribo, sperans me ad te venire cito. Si autem tardaverit, ut scias quomodo oporteat te in domo Dei conversari, quae est Ecclesia Dei vivi, columna et firmamentum veritatis. Et manifeste, magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne, justificatum est in spiritu, apparuit Angelis, praedicatum est gentibus, creditum est in mundo, assumptum est in gloria.

Cap. IV. — Spiritus autem manifeste dicit, quia in novissimis temporibus discedent quidam a fide, attendentes spiritibus erroris, et doctrinis demoniorum, in hypericrisi loquentium mendacium, et cauteriatam habentium suam cons-

ad Salvinam, vel « cum castitate », ut alibi. Quia imo lib. III contra Jovinianum recitato hoc versiculo: « Si permanserint in..... sanctificatione cum castitate, non enim »; subdit, « ut male habetur in Latinis codicibus, sobrietas est. Legendae, sed castitas, id est », σωφροσύνη.

⁴ Repositum secunda manu in Palatino ms. « adhibebis ».

cientiam, prohibentium nubere, abstinere a cibis, quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus, et iis qui cognoverunt veritatem. Quia omnis creatura Dei bona est, et nihil rejiciendum quod cum gratiarum actione percipitur: sanctificator enim per verbum Dei et orationem. Haec proponens fratribus, bonus eris minister Christi Jesu, enutritus verbis fidei et bonae doctrinae, quam assecutus es. Ineptas autem et aniles fabulas devita: exerce autem te ipsum ad pietatem. Nam corporalis exercitatio, ad modicum utilis est: pietas autem ad omnia utilis est, et promissionem habens vitae, quae nunc est, et futura. Fidelis sermo, et omni acceptione dignus. In hoc enim laboramus et maledicimur, quia speramus in Deum vivum, qui est Salvator omnium hominum, maxime fidelium. Praecepta haec, et doce. Nemo adolescentiam tuam contemnat: sed exemplum esto fidelium in verbo, in conversatione, in charitate, in fide, in castitate. Dum venio, attende lectioni, exhortationi, et doctrinae. Noli negligere gratiam, quae in te est, quae data est tibi per prophetiam cum impositione manuum presbyterii. Haec meditare, in his esto: ut profectus tuus manifestus sit omnibus. Attende tibi, et doctrinae: insta in illis. Hoc enim facies, et te ipsum salvum facies, et eos qui te audiunt.

Cap. V. — Seniore me increpaveris, sed obsecra, ut patrem; juvenes, ut fratres; anus, ut matres; juvenulas, ut sorores in omni castitate: viduas honora, quae vere viduae sunt. Si qua autem vidua filios, aut nepotes habet, discat primum domum suam regere et mutuam vicem reddere parentibus: hoc enim acceptum est coram Deo. Quae autem vere vidua est, et desolata, speret in Deum, et instet obsecrationibus et orationibus nocte ac die. Nam quae in deliciis est, vivens mortua est. Et hoc praecipue, ut irreprehensibiles sint. Si quis autem suorum, et maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit, et est infidelis deterior. Vidua eligatur non minus sexaginta annorum, quae fuerit unius viri uxor, in operibus bonis testimonium habens, si filios educavit, si hospitio recepit, si sanctorum pedes lavit, si tribulationem patientibus ministravit, si omne opus bonum subsecuta est. Adolescentiores autem viduas devita. Cum enim

luxuriatae fuerint in Christo, nubere volunt: habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt. Simul autem et otiosae discunt circuire domos: non solum otiosae, sed et verbosae, et curiosae, loquentes quas non oportet. Volo ergo juniores nubere, filios procreare, matres familias esse, nullam occasionem dare adversario maledicti gratia. Jam enim quaedam conversae sunt retro Satanam. Si qui fidelis habet viduas, subministret illis, et non gravetur Ecclesia, ut iis, quae vere viduae sunt, sufficiat. Qui bene praesunt presbyteri, duplici honore digni habeantur: maxime qui laborant in verbo et doctrina. Dicit enim Scriptura: Non ⁵ alligabis os bovi trituranti. Et: Dignus est operarius mercede sua. Adversus presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus. Peccantes coram omnibus argue: ut et ceteri timorem habeant. Testor coram Deo et Christo Jesu, et electis Angelis, ut haec custodias sine praedicio, nihil faciens, in alteram partem declinando. Manus cito nemini imponeris, neque communicaveris peccatis alienis. Te ipsum castum custodi. Noli adhuc aquam bibere, sed modico vino utere, propter stomachum tuum et frequentes tuas infirmitates. Quorundam hominum peccata manifesta sunt, praecedentia ad iudicium: quosdam autem et subsequuntur. Similiter et facta bona manifesta sunt: et quae aliter se habent, abscondi non possunt.

Cap. VI. — Quicumque sunt sub jugo servi, dominos suos omni honore dignos arbitrentur, ne nomen Domini et doctrina blasphemetur. Qui autem fideles habent dominos, non contemnant, quia fratres sunt: sed magis serviant, quia fideles sunt, et dilecti, qui beneficii participos sunt. Haec doce, et exhortare. Si quis aliter docet, et non acquiescit sanis sermonibus Domini nostri Jesu Christi, et ei, quae secundum pietatem est, doctrinae, superbus est, nihil sciens, sed languens circa questiones, et pugnas verborum: ex quibus oriuntur invidiae, contentiones, blasphemiae, suspiciones male, conflictationes hominum mente corruptorum, et qui veritate privati sunt, existimantium quæstum esse pietatem. Est autem quæstum magnus, pietas cum sufficientia. Nihil enim intulimus in hunc mundum: haud dubium quod nec auferre quid possumus. Ha-

⁴ Palatino, ms. « et desolata », vitio, ut videtur, antiquarii: tum in instanti, « sperat... et instat ».

⁵ Praefert idem ms. « non infrenabis, » pro « alligabis »: variant etiam Graeca exemplaria, φημίστες et κημίστες.

hentes autem alimenta, et quibus tegamur, his contenti sumus. Nam qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, et in laqueum diaboli, et desideria multa inutilia, et nociva, quae mergunt homines in interitum et perditionem. Radix enim omnium malorum est cupiditas: quam quidam appetentes erraverunt a fide et inseruerunt se doloribus multis. Tu autem, homo Dei, haec fuge: sectare vero iustitiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, mansuetudinem. Certa bonum certamen fidei, apprehende vitam aeternam, in qua vocatus es, et confessus bonam confessionem coram multis testibus. Praecipio tibi coram Deo, qui vivificat omnia, et Christo Jesu, qui testimonium reddidit sub Pontio Pilato, bonam confessionem: ut serves mandatum sine macula, irreprehensibile

usque in adventum Domini nostri Jesu Christi: quem suis temporibus ostendet beatus et solus potens, Rex regum, et Dominus dominantium: qui solus habet immortalitatem, et lucem inhabitat inaccessibilem: quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest: cui honor, et imperium sempiternum. Amen. Divitibus huius saeculi praecipio non sublime sapere, neque sperare in incerto divitiarum, sed in Deo vivo (qui praestat nobis omnia abunde ad fruendum) bene agere, divites fieri in bonis operibus, facile tribuere, communicare, thesaurizare sibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant veram vitam. O Timothee, depositum custodi, devitans profanas vocum novitates, et oppositiones falsi nominis scientiae, quam quidam promittentes circa fidem exciderunt. Gratia tecum. Amen.

Explicit epistola B. Pauli Apostoli ad Timotheum I.

¹ Voculam « sed », Palatinus ms. et Graecus textus reticent.

B. PAULI APOSTOLI

INCIPIT

EPISTOLA AD TIMOTHEUM

SECUNDA.

Cap. I. — Paulus Apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei, secundum promissionem vite, quae est in Christo Jesu, Timotheo charissimo filio, gratia, misericordia, pax a Deo Patre, et Christo Jesu Domino nostro. Gratias ago Deo, cui servio a progenitoribus in conscientia pura, quod [Ms. quam] sine intermissione habeam tui memoriam in orationibus meis, nocte ac die desiderans te videre, memor lacrymarum tuarum, ut gaudio implear, recordationem accipiens ejus fidei, quae est in te non ficta, quae et habitavit primus in avia tua Loide, et matre tua Eunice, certus sum autem quod et in te. Propter quam causam admoneo te, ut resuscites gratiam Dei, quae est in te per impositionem manuum mearum. Non enim dedit nobis Deus spiritum timoris, sed virtutis, et dilectionis, et sobrietatis.

¹ Pronomen « sua », tacet juxta Graecum textum Palatinus ms.

Noli itaque erubescere testimonium Domini nostri, neque me vinculum ejus: sed collabora evangelio secundum virtutem Dei: qui nos liberavit, et vocavit vocatione¹ sua sancta, non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum, et gratiam, quae data est nobis in Christo Jesu ante tempora saecularia. Manifesta est autem nunc per illuminationem Salvatoris nostri Jesu Christi, qui destruxit quidem mortem, illuminavit autem vitam et incorruptionem per evangelium: in quo positus sum ego praedicator, et Apostolus, et magister gentium. Ob quam causam etiam haec patior, sed non confundor. Scio enim qui credidi, et certus sum quia potens est depositum meum servare in illum diem. Formam habe sanorum verborum, quae a me audisti in fide et in dilectione in Christo Jesu. Bonum de-

positum custodi per Spiritum sanctum, qui habitat in nobis. Scis hoc, quod aversi sunt a me omnes qui in Asia sunt, ex quibus est Phigellus, et Hermogenes. Det misericordiam Dominus Onesiphori domui: quia saepe me refrigeravit, et catenam meam non erubuit: sed cum Romam venisset, sollicito me quaesivit, et invenit. Det illi Dominus invenire misericordiam a Domino [Ms. Deo] in illa die. Et quanta Ephesi ministravit mihi, tu melius nosti.

Cap. II. — Tu ergo, fili mi, confortare in gratia, quae est in Christo Jesu: et quae audisti a me per multos testes, haec commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt et alios docere. Labora sicut bonus miles Christi Jesu. Nemo militans Deo, implicat se negotiis saecularibus: ut ei placeat, cui se probavit. Nam et qui certat in agone, non coronatur nisi legitime certaverit. Laborantem agricolam oportet primum de fructibus percipere. Intellige quae dico: dabit enim tibi Dominus in omnibus intellectum. Memor esto Dominum Jesum Christum resurrexisse a mortuis ex semine David, secundum evangelium meum, in quo laboro usque ad vincula, quasi male operans; sed verbum Dei non est alligatum.

Ideo omnia sustineo propter electos, ut et ipsi salutem consequantur, quae est in Christo Jesu, cum gloria caelesti. Fidelis sermo. Nam si commortui sumus, et convivemus: si¹ sustinebimus, et congregabimus: si negaverimus, et ille negabit nos: si non credimus, ille fidelis permanet, negare seipsum non potest. Haec commune, testificans coram Domino. Noli contendere verbis: ad nihil enim utile est, nisi ad subversionem audientium. Sollicite cura te ipsum probabilem exhibere Deo, operarium inconfusibilem, recte tractantem verbum veritatis. Profana autem et vaniloquia [Ms. inaniloquia] devita: multum enim proficiunt ad impietatem: et sermo eorum ut cancer serpit: ex quibus est Hymeneus, et Philetus, qui a veritate exciderunt, dicentes resurrectionem esse jam factam, et² subverterunt quorundam fidem. Sed firmum fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc: cognovit Dominus qui sunt ejus; et discedat ab iniquitate omnis, qui nominat nomen Domini. In magna autem domo non solum sunt vasa aurea,

¹ In instanti Palatinus ms. « si sustinemus », et Graeco, εὐσχημοσύνη.

² Iterum in instanti idem ms. « et subvertunt » , cum Graeco καὶ ἀνατρέπουσι. Mox autem

et argentea, sed et lignea, et fictilia: et quaedam quidem in honorem, quaedam autem in contumeliam. Si quis ergo emundaverit se ab istis, erit vas in honorem sanctificatum, et utile Domino, ad omne opus bonum paratum. Juvenilia autem desideria fuge; sectare vero iustitiam, fidem, charitatem, et pacem cum iis, qui invocant Dominum de corde puro. Stultas autem, et sine disciplina questiones devita: sciens quia generant lites. Servum autem Domini non oportet litigare: sed mansuetum esse ad omnes, docibilem, patientem, cum modestia corripientem eos qui resistunt veritati: ne quando Deus det illis poenitentiam ad cognoscendam veritatem, respiciant a diaboli laqueis, a quo captivi [Ms. capti] tenentur ad ipsius voluntatem.

Cap. III. — Hoc autem scito, quod in novissimis diebus instabunt tempora periculosa: erunt homines aequos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemae, parentibus non obediens, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, criminosi, incontinentes, immites, sine benignitate, proditores, protervi, tumidi, et voluptatum amatores magi quam Dei: habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes. Et hos devita: ex his enim sunt, qui penetrant domos, et captivas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quae ducuntur variis desideriis: semper discen-tes, et nunquam ad scientiam veritatis pervenientes. Quemadmodum autem Jannes et Mambres resistunt Moysi: ita et hi resistunt veritati, homines corrupti mente, reprobi circa fidem: sed ultra non proficiunt: insipientia enim eorum manifesta erit omnibus, sicut et illorum fuit. Tu autem assecutus es meam doctrinam, institutionem, propositum, fidem, longanimitatem, dilectionem, patientiam, persecutiones, passiones: qualia mihi facta sunt Antiochia, Iconii, et Lystris: quales persecutiones sustinui, et ex omnibus eripuit me Dominus. Et omnes qui pie volunt vivere in Christo Jesu, persecutionem patientur. Mali autem homines, et seductores, proficiunt in pejus, errantes, et in errorem mittentes. Tu vero permansere in iis, quae didicisti, et credita sunt tibi: sciens a quo didiceras. Et quia ab infantia sacras litteras nosti, quae te possunt instruere ad salutem, per fidem, quae est in

« stetit », pro « stat »: et paulo post, « omnis qui invocatur », pro « nominatur », minus recte ad Graecum.

Christo Jesu. Omnis Scriptura divinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in iustitia: ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus.

Cap. IV. — Testificor coram Deo, et Jesu Christo, qui iudicaturus est vivos, et mortuos, per adventum ipsius, et regnum ejus: prædica verbum, insta opportune, importune: argue, obsecra, increpa in omni patientia, et doctrina. Erit enim tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros, prurientes auribus. Et a veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur. Tu vero vigila, in omnibus labora, opus fac evangelistæ, ministerium tuum imple. Sobrius esto. Ego enim jam delibor, et tempus resolutionis meæ instat. Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi. In reliquo reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die justus iudex: non solum autem mihi, sed et iis, qui diligunt adventum ejus. Festina ad me venire cito. Demas enim me reliquit, diligens hoc sæculum, et abiit Thes-

salonicam: Crescens in Galatiam, Titus in Dalmatiam. Lucas est mecum solus. Marcum assume, et adue tecum: est enim mihi utilis in ministerium. Tycheicum autem misi Ephesum. Penulam, quam reliqui Troade apud Carpum, veniens affer tecum, et libros, maxime autem membranas. Alexander ærarius multa mala mihi ostendit: reddet illi Dominus secundum opera ejus, quem et tu devita: valde enim restitit verbis nostris. In prima mea defensione nemo mihi affuit, sed omnes me dereliquerunt: non illis imputetur. Dominus autem mihi adstitit, et confortavit me, ut per me prædicatio impleatur, et audiant omnes gentes: et liberatus sum de ore leonis. Liberavit me Dominus ab omni onere malo: et salvum faciet in regnum suum caeleste, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen. Saluta Priscam, et Aquilam, et Onesiphori domum. Erastus remansit Corinthi. Trophimum autem reliqui infirmum Mileti. Festina autem hiemem venire. Salutant te Eubulus, et Pudens, et Linus, et Claudia, et fratres omnes. Dominus Jesus Christus cum spiritu tuo. Gratia vobiscum. Amen.

Explicit epistola B. Pauli Apostoli ad Timotheum II.

B. PAULI APOSTOLI

INCIPIT

EPISTOLA AD TITUM.

Cap. I. — Paulus servus Dei, Apostolus autem Jesu Christi secundum fidem electorum Dei, et agnitionem veritatis, quæ secundum pietatem est. In spem vitæ æternæ, quam promisit qui non mentitur, Deus ante tempora secularia: manifestavit autem temporibus suis verbum suum in prædicatione, quæ credita est mihi secundum præceptum Salvatoris nostri Dei: Tito dilecto filio secundum communem fidem, grati et pax a Deo Patre, et Christo Jesu Salvatore nostro. Hujus rei gratia reliqui te Cretæ, u ea quæ desunt, corrigas, et constituas per civi-

¹ Cum negandi particula legit Palatinus ms. juxta Græcum textum, « non in accusatione », μή ἐν κατηγορίᾳ.

tates presbyteros, sicut et ego disposui tibi. Si quis sine crimine est, unius uxoris vir, filius habens fideles¹, in accusatione luxurie, aut non subditos. Oportet enim episcopum sine crimine esse, sicut Dei dispensatorem: non superbum, non iracundum, non vinolentum, non percussorem, non turpis lucri cupidum: sed hospitalem, benignum, sobrium, justum, sanctum, continentem, amplectentem eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem: ut potens sit exhortari in doctrina sana, et eos qui contradicunt, arguere. Sunt enim multi² etiam inobedientes,

² Voculam « etiam », quæ in aliquot Græcis libris desideratur, Palatinus quoque ms. nescit.

vaniloqui, et seductores, maxime qui de circumsione sunt: quos oportet redargui: qui universas domos subvertunt, docentes quæ non oportet, turpis lucri gratia. Dixit quidam ex illis, proprius ipsorum propheta: Cretenses, semper mendaces, malæ bestie, ventres pigri. Testimonium hoc verum est. Quam ob causam increpa illos dure, ut sani sint in fide, non intendentes Judaicis fabulis, et mandatis hominum, aversantium se a veritate. Omnia munda mundis: coinquatis autem et infidelibus nihil est mundum, sed inquinatæ sunt eorum et mens et conscientia. Confitentur se nosse Deum, factis autem negant: cum sint abominati, et incredibiles, et ad omne opus bonum reprobi.

Cap. II. — Tu autem loquere quæ decent sanam doctrinam. Senes, ut sobrii sint, pudici, prudentes, sani in fide, in dilectione, in patientia. Anus similiter in habitu sancto, non criminatrices, non multo vino servientes, bene dicentes: ut prudentiam doceant adolescentulas, ut viros suos ament, filios suos diligant, prudentes, castas, sobrias, domus curam habentes, benignas, subditas viris suis, ut non blasphemetur verbum Dei. Juvenes similiter hortare ut sobrii sint. In omnibus te ipsum præbe exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, et in gravitate, verbum sanum, irreprehensibile: ut is, qui ex adverso est, vereatur, nihil habens malum dicere de nobis. Servos dominis suis subditos esse, in omnibus placentes, non contradicentes, non fraudantes, sed in omnibus fidem bonam ostendentes: ut doctrinam Salvatoris nostri Dei ornent in omnibus. Apparuit enim gratia Dei Salvatoris nostri omnibus hominibus, erudiens nos, ut abnegantes impietatem, et secularia desideria, sobrie, et juste, et pie vivamus in hoc sæculo, expectantes beatam spem et adventum gloriæ magni Dei, et Salvatoris nostri Jesu Chris-

ti: qui dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, et mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem honorum operum. Hæc loquere, et exhortare, et argue cum omni imperio. Nemo te contempnat.

Cap. III. — Admone illos principibus et potestatibus subditos esse, dicto obedire, ad omne opus bonum paratos esse: neminem blasphemare, non litigiosos esse: sed modestos, omnem ostendentes mansuetudinem ad omnes homines. Eramus enim aliquando et nos insipientes, increduli, errantes, servientes desideriis et voluptatibus variis, in malitia et invidia agentes, odibiles, odientes invicem. Cum autem benignitas et humanitas apparuit Salvatoris nostri Dei, non ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit, per lavacrum regenerationis et renovationis Spiritus sancti, quem effudit in nos abunde per Jesum Christum Salvatorem nostrum: ut iustificati gratia ipsius, hæredes simus secundum spem¹ vitæ æternæ. Fidelis sermo est: et de his volo te confirmare, ut curent bonis operibus præesse qui credunt Deo. Hæc sunt bona et utilia hominibus. Stultas autem questiones, et genealogias, et contentiones, et pugnas legis devota, sunt enim inutiles, et vanæ. Hæreticum hominem, post unam et secundam correptionem devota: sciens quia subversus est, qui ejusmodi est, et delinquit, cum sit proprio iudicio condemnatus. Cum misero ad te Artemam, aut Tycheicum, festina ad me venire Nicopolim: ibi enim statui hiemare. Zenam legisperitum et Apollo sollicite præmitte, ut nihil illis desit. Discant autem et nostri bonis operibus præesse ad usus necessarios, ut non sint infructuosi. Salutant te qui mecum sunt omnes: saluta eos, qui nos amant in fide. Gratia Dei cum omnibus vobis. Amen.

Explicit epistola B. Pauli Apostoli ad Titum.

¹ Juxta Græcum ζῳή, legendum videtur « vitæ », pro « vie »: mss. autem non suffragantur.

B. PAULI APOSTOLI

INCIPIT

EPISTOLA AD PHILEMONEM.

Cap. I. — Paulus victus Christi Jesu, et Timotheus frater, Philemoni dilecto, et adjutori nostro, et Appiæ sorori¹ charissimæ, et Archippo commilitoni nostro, et Ecclesie, quæ in domo tua est. Gratia vobis et pax a Deo Patre nostro, et Domino Jesu Christo. Gratias ago Deo meo, semper memoriam tui faciens in orationibus meis, audiens charitatem tuam, et fidem, quam habes in Domino Jesu, et in omnes sanctos: ut communicatio fidei tuæ evidens fiat in agnitione omnis² operis boni, quod est vobis in Christo Jesu. Gaudium enim magnum habui, et consolationem in charitate tua: quia viscera sanctorum requieverunt per te, frater. Propter quod multam fiduciam habens in Christo Jesu imperandi tibi quod ad rem pertinet; propter charitatem magis obsecro, cum sis talis, ut Paulus se nex, nunc autem et victus Jesu Christi, obsecro te pro meo filio, quem genui in vinculis, Onesimo, qui tibi aliquando inutilis fuit, nunc autem et mihi et tibi utilis, quem remisisti³ tibi. Tu autem illum, ut mea viscera, suscipe: quem ego

Explicit epistola B. Pauli Apostoli ad Philemonem.

¹ Non addit illud « charissimæ » Palatinus ms. cum Græcis aliquot libris.

² Idem ms. « in agnitione omnis boni, quæ est in vobis », prætermissio « operis », quod nomen, neque in Græco est textu.

volueram mecum detinere, ut pro te mihi ministraret in vinculis evangelii: sine consilio autem tuo nihil volui facere, uti [Ms. ut] ne velut ex necessitate bonum tuum esset, sed voluntarium. Forsitan enim ideo discessisti ad horam a te, ut æternum illum reciperes: jam non ut servum, sed pro servo charissimum fratrem, maxime mihi; quanto autem magis tibi, et in carne, et in Domino! Si ergo habes me socium, suscipe illum sicut me: si autem aliquid nocuit tibi, aut debet; hoc mihi imputa. Ego Paulus scripsi mea manu: ego reddam tibi, quod et te ipsum mihi debes; ita [Ms. itaque], frater. Ego te fruor in Domino. Refice viscera mea in⁴ Domino. Confidens in obedientia tua scripsi tibi: sciens quoniam et super id quod dico, facies. Simul autem et para mihi hospitium: nam spero per orationes vestras donari me vobis. Salutem te Epaphras conceptivus meus in Christo Jesu, Marcus, Aristarchus, Demas, Lucas, adjutores mei. Gratia Domini nostri Jesu Christi cum spiritu vestro. Amen.

³ Atque hic pronomen « tibi », Palat. ms. tacet, quod neque in Græco est archetypo.

⁴ Idem ms. « viscera mea in Christo. Confidens obedientiæ tuæ scripsi, etc. » contentiosius ad Græcam litteram.

B. PAULI APOSTOLI

INCIPIT

EPISTOLA AD HEBRÆOS.

Cap. I. — Multifariam, multisque modis olim Deus loquens patribus in prophetis, novissime [Ms. novissimis], diebus istis locutus est nobis

in Filio, quem constituit hæredem universorum, per quem fecit et sæcula. Qui cum sit splendor gloriæ, et figura substantiæ ejus, portansque

omnia verbo virtutis suæ, purgationem peccatorum faciens, sedit ad dexteram majestatis in excelsis: tanto melior Angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hereditavit. Cui enim dixit aliquando Angelorum: Filius meus es tu, ego hodie genui te? Et rursum: Ego ero illi in patrem, et ipse erit mihi in filium? Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terre, dicit: Et adorent eum omnes Angeli Dei. Et ad Angelos quidem dicit: Qui facit Angelos suos spiritus, et ministros suos flammam ignis. Ad Filium autem: Thronus tuus, Deus, in sæculum sæculi, virga æquitatis, virga regni tui. Dilexisti justitiam, et odisti iniquitatem: propterea unxit te Deus, Deus tuus, oleo exultationis præ participibus tuis. Et: Tu in principio, Domine, terram fundasti: et opera manuum tuarum sunt cæli. Ipsi peribunt, tu autem permanebis, et omnes ut vestimentum veterascent: et velut amictum¹ mutabis eos, et mutabuntur: tu autem idem ipse es, et anni tui non deficiunt. Ad quem autem Angelorum dixit aliquando: Sede a dextris meis, quoadusque ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum? Nonne omnes sunt administratorii spiritus in ministerium missi propter eos, qui hereditatem capient salutis?

Cap. II. — Propterea abundantius oportet observare nos ea quæ audivimus, ne forte perefluamus. Si enim qui per Angelos dictus est sermo, factus est firmus, et omnis prævaricatio et inobedientia accepit justam mercedis retributionem: quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem? Quæ cum initium accepisset enarrari per Dominum, ab eis, qui audierunt, in nos [Ms. nobis] confirmata est, contestante Deo signis et portentis, et variis virtutibus, et Spiritus sancti distributionibus secundum suam voluntatem. Non enim Angelis subjecti Deus orbem terre futurum de quo loquimur. Testatus est autem in quodam loco² quis, dicens: Quid est homo, quod memor es ejus, aut filius hominis, quoniam visitas eum? Minuisti eum paulo minus ab Angelis: gloria et honore coronasti eum: et constituisti eum super opera manuum tuarum. Omnia subjecti sub pedibus ejus. In eo enim quod omnia ei subjecti, nihil dimisit non subjectum ei. Nunc

autem necdum videmus omnia subjecta ei. Eum autem, qui modico quam Angeli minoratus est, videmus Jesum propter passionem mortis, gloria et honore coronatum: ut gratia Dei, pro omnibus gustaret mortem. Decebat enim eum, propter quem omnia, et per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorem salutis eorum per passionem consummare. Qui enim sanctificat, et qui sanctificantur, ex uno omnes. Propter quam causam non confunditur frater eos vocare, dicens: Nuntiabo nomen tuum fratribus meis: in medio ecclesie laudabo te. Et iterum: Ego ero fidens in eum. Et iterum: Ecce ego, et pueri mei, quos dedit mihi Deus. Quia ergo pueri communicaverunt carni et sanguini, et ipse similiter participavit eisdem: ut per mortem destrueret eum, qui habebat mortis imperium, id est, diabolum: et liberaret eos, qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant servituti. Nusquam enim Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit. Unde debuit per omnia fratribus similari, ut misericors fieret, et fidelis pontifex ad Deum, ut repropitiaret delicta populi. In eo enim, in quo passus est ipse et tentatus, potens est et eis, qui tentantur, auxiliari.

Cap. III. — Unde, fratres sancti, vocationis ecclesie participes, considerate Apostolum et pontificem confessionis nostræ Jesum: qui fidelis est ei, qui fecit illum, sicut et Moyses in omni domo ejus. Amplioris enim gloriæ iste præ Moyse dignus est habitus, quanto ampliorem honorem habet domus, qui fabricavit illam. Omnis namque domus fabricatur ab aliquo; qui autem omnia creavit, Deus est. Et Moyses quidem fidelis erat in tota domo ejus tanquam famulus, in testimonium eorum, quæ dicenda erant: Christus vero tanquam filius in domo sua: quæ domus sumus nos, si fiduciam, et gloriæ spei usque ad finem, firmam retineamus. Quapropter sicut dicit Spiritus sanctus: Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra, sicut in exacerbatione secundum diem tentationis in deserto, ubi tentaverunt me patres vestri; probaverunt, et viderunt opera mea quadraginta annis. Propter quod infensus fui generationi huic, et dixi: Semper errant corde. Ipsi autem non cog-

¹ Vitiose scriptum in Martiani editione duobus verbis, « sed et », pro « sedit », aut « sedet ».

² In Palat. ms. « involves », et Græce ἐλίσσει, pro ἐλλείπει.

³ Idem ms. « quidem dicens »; Gr. τὸς λέγων.

⁴ Aliter idem ms. « narrabo », qui et paulo post pronomen « mei », ubi dicitur « pueri mei », cum Græco exemplari reficit.